

ADVIES ARCHEOLOGIE

ArchAeO projectnr. 20084

NAW plan:	Rotonde N271 te Well, gemeente Bergen, prov. Limburg
Plan:	herinrichting
Opp plangebied:	ca. 1,1 ha
RO-procedure:	aanvraag omgevingsvergunning
Opsteller:	F.P. Kortlang, ArchAeO, Eindhoven
Aanvrager:	mevr. N. Bakker, gemeente Bergen
Datum advies:	14-08-2020

Inleiding

Momenteel bereidt de provincie Limburg te Well de herinrichting voor van de weg N271 en directe omgeving, waar onder meer een rotonde wordt gerealiseerd.

ArchAeO is door de gemeente Bergen gevraagd om een oordeel en advies te geven naar aanleiding van een 1/ door onderzoeksbureau Econsultancy opgesteld archeologisch bureauonderzoek¹ en 2/ een op verzoek van de provincie Limburg door RAAP uitgevoerde second opinion² over het door Econsultancy opgestelde advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek op de plaats van de geplande rotonde en omgeving.

Het plangebied betreft de N271 ter hoogte van de kruising Kasteellaan, Sterrenbos, Wezerweg te Well, gemeente Bergen (figuur 1).

Onderstaande toelichting is omwille van de uitleg van de 'problematiek' integraal overgenomen uit de second opinion van RAAP:

In het voorjaar van 2020 is in verband met de aanleg van de rotonde door Econsultancy een archeologisch bureauonderzoek opgesteld, waarin ten aanzien van de verwachte archeologische waarde (gespecificeerde verwachting) van het plangebied wordt geconcludeerd dat vervolgonderzoek noodzakelijk is aangezien in het hele plangebied archeologische resten kunnen voorkomen uit alle archeologische perioden. Op basis van de landschappelijke ligging van het plangebied en de aanwezigheid van archeologische resten in de omgeving daarvan is vastgesteld dat de kans op het voorkomen van dergelijke resten middelhoog tot hoog is voor de perioden neolithicum tot en met nieuwe tijd en laag voor de perioden paleolithicum en mesolithicum. Deze constatering heeft tot het volgende advies geleid:

"Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting is vervolgonderzoek noodzakelijk. Aangezien het plangebied, in verband met aanwezige verhardingen, niet door middel van een booronderzoek dan wel een proefsleuvenonderzoek kan worden onderzocht is de meest geschikte onderzoeksmethode een opgraving, variant archeologische begeleiding. Hierbij begeleidt de archeoloog de civieltechnische graafwerkzaamheden waarbij archeologische waarden bij het aantreffen direct geborgen worden en daarmee ex-situ worden behouden. Voor

¹ Schutte, A.H., 2020: Archeologisch bureauonderzoek Rotonde N271 te Well, Swalmen (Econsultancy-rapport 11400.001).

² Scholte-Lubberink, H.B.G., 2020: Second opinion Rotonde N271 te Well, gemeente Bergen. (RAAP-adviesdocument 1104, 19-06-2020).

ADVIES ARCHEOLOGIE

ArchAeO projectnr. 20084

dit onderzoek dient een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen te zijn opgesteld waarin is vastgelegd waaraan het onderzoek moet voldoen.

Er wordt geadviseerd het onderzoek binnen de huidige wegen/parkeerplaats te beperken tot die bodemingrepen die dieper gaan dan de huidige stollaag. Voor grootschalige ingrepen in de bermen wordt geadviseerd om de ontgravingen vanaf het maaiveld archeologisch te laten onderzoeken. De precieze strategie kan worden vastgelegd in het Programma van Eisen waarbij het essentieel is dat de precieze bodemingrepen, diepte en omvang, vastliggen voordat dit Programma van Eisen wordt opgesteld."

De provincie Limburg onderschrijft de hoge verwachtingswaarde, maar voelt zich niet comfortabel bij het geadviseerde vervolgonderzoek. Men wil het risico op vertraging door onverwachte vondsten tijdens de bouw van de rotonde zoveel mogelijk vermijden door voorafgaand aan de aanleg nader archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Er ligt een voorstel van Econsultancy voor een vervolgonderzoek waarbij binnen de grenzen van het plangebied elf boringen worden verricht (figuur 2). De provincie Limburg acht deze onderzoeksintensiteit onvoldoende en wil graag een onderzoek met maximaal twintig boringen om meer zekerheid te krijgen over eventuele archeologische resten ter plaatse van de geplande rotonde.

De second opinion van RAAP

De opsteller heeft in zijn second opinion het rapport bureauonderzoek bestudeerd en aanvullende gegevens verzameld. Deze laatste hebben geleid tot een zinvolle aanvulling en precisering van het verwachtingsmodel, met name waar het gaat om de locatie en betekenis van enkele gebouwen van het proto-industrieel complex uit de 18de eeuw. Mogelijke bevinden zich nog resten van een klein erf met huis en aanbouw onder de parkeerplaats van café Vink.

Voorts is door de opsteller een aanvulling op het archeologisch verwachtingsmodel gegeven: *Samenvattend moet binnen de grenzen van het plangebied rekening gehouden worden met de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten (sporen en bewoning, begraving etc.) uit de prehistorie, Romeinse tijd en middeleeuwen. De top daarvan bevindt zich op enige diepe (50 tot 100 cm) beneden het huidige maaiveld. Verder moet rekening gehouden worden met sporen van oude wegtracés in de vorm van karrensporen op een geringe diepte onder het huidige maaiveld en met sporen van Nieuwtijdse bebouwing en andersoortige activiteiten op een geringe diepte onder het maaiveld. Hierbij moet in acht genomen worden dat een deel van deze resten verstoord zal zijn door wegeaanleg, de aanleg van kabels en leiding en andere recente graafwerkzaamheden.*

Gestuurd door de vraag vanuit de Provincie Limburg (nog meer boringen) geeft de auteur in zijn advies aan dat de kans dat bij de graafwerkzaamheden voor de herinrichting archeologische resten worden aangesneden reëel is. Archeologisch booronderzoek om dergelijke resten te 'concretiseren' (hier: vast te stellen), acht RAAP *tot op zeker hoogte* een geschikte methode en benoemt vervolgens een aantal kanttekeningen. Hierop wordt een

ADVIES ARCHEOLOGIE

ArchAeO projectnr. 20084

voorstel gedaan voor het plaatsen van ca 20 boringen en 5 optionele boringen. Ik ga ervan uit dat hier uitgegaan wordt van zogenaamde verkennende boringen met een Edelmanboor diameter 7 cm.

Evaluatie en advies ArchAeO

Op grond van het bureauonderzoek van Econsultancy en de second opinion van RAAP kan vastgesteld worden dat in het plangebied relevante archeologische resten aanwezig kunnen zijn die bij de graafwerkzaamheden ten behoeve van de herinrichting kunnen worden aangetroffen en verstoord.

Over de precieze aard en betekenis, en vooral ook de 'behoudenswaardigheid'³ van deze resten, kan op voorhand en op basis van dit bureauonderzoek weinig worden gezegd.

Of een archeologisch booronderzoek hierin meer (en vooral voldoende) duidelijkheid kan verschaffen is echter zeer de vraag. De kans is erg groot dat in het plangebied - een omgeving waar de afgelopen eeuwen al behoorlijk wat grondverzet heeft plaatsgevonden - in een aantal boorkernen verstoorde bodemprofielen worden geconstateerd. Dit zou er logischerwijs op uitlopen dat het onderzoeksbureau op basis van de boorresultaten tot de conclusie moet komen dat het terrein (als geheel) zwaar verstoord is en dat de kans klein is dat nog behoudenswaardige resten worden aangetroffen.

Indien het doel is ook 18de eeuwse sporen en oude wegprofielen te documenteren, moet men erop bedacht zijn dat in boringen die als 'verstoord' worden geregistreerd, juist dergelijke resten kunnen zijn aangeboord. Waar het gaat om bewoningssporen uit oudere perioden (prehistorie - middeleeuwen), is het vooral een sterk wensdenken om in het onderhavige plangebied met boringen vindplaatsen op te sporen. Die kans acht opsteller dezes zeer gering en een laag met een toevallig opgeboord scherfje aardewerk maakt nog geen vindplaats.

➤ *Zijn boringen dan een geschikte aanvulling?*

Het is in mijn ogen een extra inspanning die waarschijnlijk niet de gewenste inzichten geeft, waarop de provincie zit te wachten. De kans dat een groter aantal boringen dit inzicht wel zal brengen is een illusie.

De vraag is überhaupt of een booronderzoek de oplossing biedt die de provincie Limburg vanwege vertragsrisico's wenst. Want stel dat het booronderzoek niet in voldoende mate kan aantonen of er vindplaatsen aanwezig zijn, of dat in de periferie van het plangebied een aantal boringen met een verstoorde bodemopbouw worden aangetroffen, ook dan nog kan hieruit een advies voortvloeien dat nader onderzoek noodzakelijk is en dat dit het beste in het werk kan worden uitgevoerd.

Kortom, de extra onderzoeksinspanning van een booronderzoek heeft dan niet het misschien gewenste resultaat opgeleverd (advies vrijgave?), waarna alsnog besloten moet worden een nader (gravend) onderzoek uit te voeren.

Opsteller dezes is derhalve van mening dat een booronderzoek weinig toevoegt in dit proces.

³ In de archeologische monumentenzorg (AMZ) gebruikte term om aan te duiden dat een vindplaats wetenschappelijk of cultuurhistorisch 'de moeite waard is' om op te graven, dan wel in de bodem te behouden.

ADVIES ARCHEOLOGIE

ArchAeO projectnr. 20084

➤ *Zijn de risico's op vertraging door archeologie tijdens het werk erg groot?*

Ervaring leert dat een slim inplannen van een archeologisch onderzoek tijdens de sloop en graafwerkzaamheden voor de herinrichting, de risico's op vertraging sterk terugbrengt. Het vergt vooral een goede afstemming met de civiel aannemer, door bijvoorbeeld een bescheiden voorsprong voor een archeologisch team (afhankelijk van omvang deelgebied bijvoorbeeld 1 of 2 dagen) in te calculeren, nadat asfalt en funderingslaag zijn verwijderd, zodat het de archeologen voldoende tijd hebben om sporen te documenteren en vondsten te verzamelen.

Alleen bij zeer bijzondere vindplaatsen, waarop de kans in dit gebied zeer klein is – denk hierbij aan grafvelden uit de Romeinse tijd of vroege middeleeuwen of een goed geconserveerde steentijdvindplaats van jagers/verzamelaars – kan een uitloop van archeologisch werk aan de orde zijn. Dergelijke bijzondere vondsten zullen nooit in het gehele werkgebied voorkomen, maar slechts in een klein deel. Planning-technisch moet het mogelijk zijn om in dergelijke bijzondere gevallen het civiele werk ter plaatse op te schorten en op een ander deel het werk voort te zetten.

Tot slot biedt het huidige parkeerterrein tegenover café Vink, in relatie tot het herinrichtingsplan met veel groen (zie figuur 1), ongetwijfeld de mogelijkheid om ter plaatse het archeologisch onderzoek naar voren te halen. Dit gebied vormt voor nu het archeologisch meest relevante (en kansrijke) deel van de herinrichting, dat vroegtijdig na het verwijderen van de verharding wat systematischer zou kunnen worden onderzocht middels proefsleuven en directe uitbreiding.⁴

Drs. F.P. Kortlang
Senior-adviseur archeologie

ArchAeO Archeologische Advisering en Ondersteuning

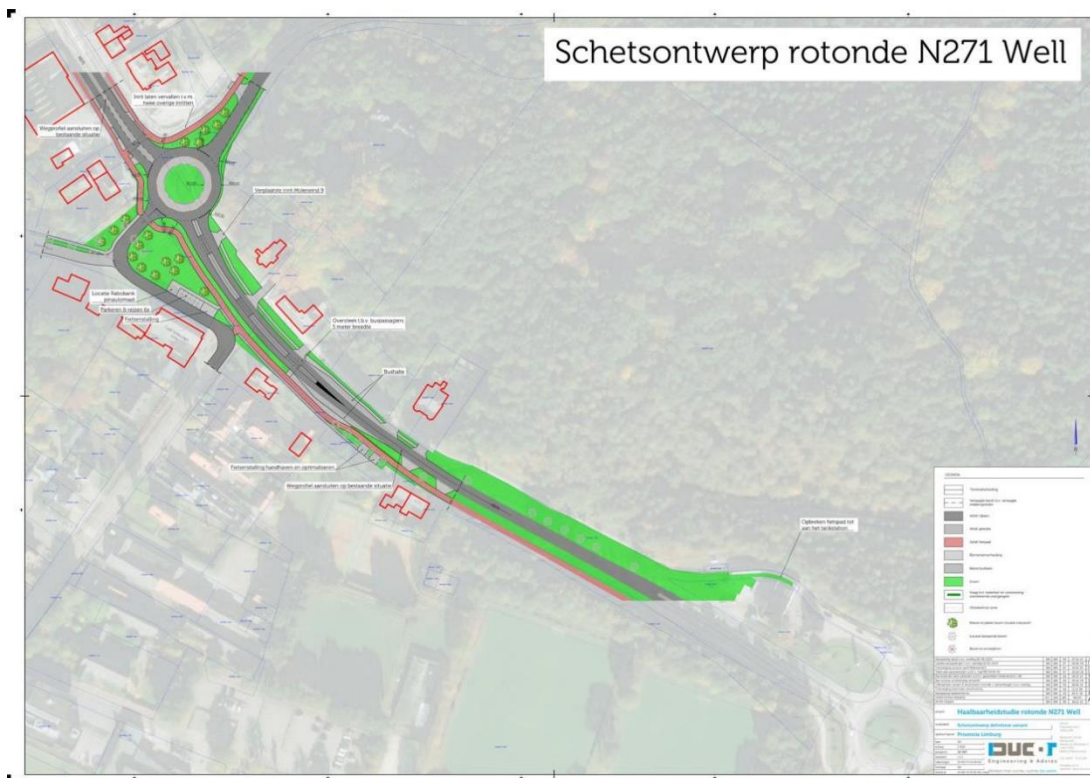
Rapelenburglaan 9
5654 AP Eindhoven
tel. 040-2519270

email: advies@archaeo.nl
website: www.archaeo.nl

⁴ Onder dezelfde formele noemer van een 'opgraving variant archeologische begeleiding'.

ADVIES ARCHEOLOGIE
ArchAeO projectnr. 20084

Figuur 1. Well-Rotonde N271. Contour plangebied.

Figuur 2. Well-Rotonde N271. Contour plangebied op luchtfoto met daarop geprojecteerd 11 boringen (voorstel Econsultancy n.a.v. vraag initiatiefnemer als vervolg op het advies bureauonderzoek)

